

تعلیم و تربیت در ندبه ...

بخشی از تربیت فکری و روحی و اعتقادی توسط دعاها انجام میگیرد، عبارت دیگر یکی از نقشهای مهم دعاها، بُعد تربیتی و تعلیمی آنهاست، عالیتترین مضامین و مفاهیم دینی در آنها ذکر گردیده بطوریکه گاهی سطحش از برخی احادیث هم بالاتر میباشد؛ حقیقت خداشناسی، امام شناسی، حتی پیچیده ترین مسائل سیاسی هم در دعاها وجود دارد.

دعا بهترین وسیله ارتباط مخلوق با خالق و زمینیان با آسمانیان است که بیشترین نیازها با آن مرتفع میگردد. پس دعاها موارد بسیار قابل اعتنائی هستند و فصلی از فصول معنوی و بابی از ابواب معرفت بشمار می آیند، که مطالعه آنها در رسیدن به اهداف دعاها قبل از خواندن در روز مقررشده برای دعایی خاص، بی شک مفید خواهد بود. در اهمیت دعا و دعا خواندن و دعا کردن در روایتی چنین آمده است:

«الدعا افضل من قرائه القران».

در هر دعایی مجموعه ای از معارف چیده شده که نوع استفاده از آن به خواننده آن برمیگردد که با آن تربیت میگردد و جهت می یابد. دعای ندبه نیز از آکنده از موارد معارفی و تربیتی و تعلیمی میباشد و در جهتگیری صحیح انسان تاثیر بسزایی دارد. دعای ندبه از نظر عاطفی و علمی، امام شناسی و عبادی و سیاسی و... جایگاه ویژه و ترکیبی زیبا دارد.

در یک نظر اجمالی میتوان این دعا را در سه بخش اصلی تقسیم بندی کرد:

۱- بخش نخست آن بخشی شبیه ایراد خطبه است که بیش از یک سوم این دعا را تشکیل میدهد. این قسمت با حمد بر خدا بشرح ماجرای انبیاء الهی در عالم ذر و شرط و شروط بمقام نبوت رسیدن بر اساس زهد، پرداخته تا به رسول اکرم (ص) و معرفی اهل بیت (ع) میرسد

«...انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا...»
و به جریانات اهل بیت و مزد رسالت پیامبر اشاره کرده «... قل لا اسئلكم علیه اجرا الا الموده فی القربی...» و در ادامه معرفی علی(ع) را بیان میدارد «...فلمّا انقضت ایّامه ... فقال من کنت انا

نبیه فعلی امیره...»

که در این فرازها اعلام موضع و موضعگیری دعا خوان با عبارتهای تولایی، تبرایی، توحیدی، معادی، همراه با تحلیل و ارزشگذاری صورت میگیرد. در واقع در این بخش خواننده یک سلسله معارف دینی و اصول دینی را بیان می دارد. سپس ذکر مصیبت و روضه خوانی بر مصائب اهل بیت شروع میشود

«...و الامّه مصره علی مقته مجتمعه علی قطیعه رحمه و اقصاء ولده الا القلیل ممن وفا لرعايه الحق فیهم و قتل من قتل و سبی من سبی و اقصی من اقصی...»

و دیگران را هم به گریه و ندبه و ضجّه و عجزّه دعوت میکند

«...فلیبک الباکون و ایاهم فلیندب النادیون و لیصخ المارخون و یضج الضاجّون و یعج العاجون...»

و در ادامه با فرازهای دلتنگی و شکوه و شکایت جستجوی امام و محبوب گمشده دعا کننده شروع میشود

«...این الحسن این الحسین... این بقیه الله.. این مولف شمل الصلاح و الرضا...» تا در فرازی بنام مادر محبوب میرسد «این ابن النبی المصطفی و ابن خدیجه الغراء و ابن فاطمه الکبری... با بی انت و امّی لک الوقاء و الحمی...»

و در حقیقت در این عبارتها بحضورمحبوب رسیدن برای خواننده دعا اتفاق می افتد.

۲- قسمت دوم دعای ندبه در حقیقت حضور و زیارت عبد با مولا و عاشق با معشوق صورت میگیرد و ندبه گر در ابتدا به شیوه خاص و هنرمندانه از راه نزدیک با محبوبی که بخاطرش دعای ندبه را می خواند، بدون واسطه مناجات را شروع میکند و در این نجوا سی مرتبه با اوصاف مختلف و رمزآلود مولایش را صدا زده تا جائیکه به شوری بدل میشود که آرزوهایش را با مولایش در میان می گذارد

«... لیت شعری این استقرت بک النوی بل ایّ ارض تقلک او ثری، ابرضوی ام ذی طوی او غیرها...»

و از سختیهای زمانه به مولایش درد دل می کند

«عزیز علیؑ - ان تُحیط بک دونی البلوی و لا ینالک منی ضجیح و لا شکوی...»

که نه تنها احوال خود را برای مولایش بیان میدارد بلکه با استعانت برای گریه کردن راهی برای لقاء طلب و پرسش می کند. و نکته قابل توجه اینکه در این فرازها حال و هوای مشتاقان دیگر را هم اظهار میکند که تو آمال و مورد اشتیاق زنان و مردان مومنه و مومن هستی و در اوج عاشقانه های این قسمت بودن و نشستن در حلقه های نخست در دیدار را آرزو میکند و زمان دیدن لواء النصر با حسرت از مولا و ارباب سوال میشود.

۳- بخش آخر قسمت دعایی دعای ندبه است. جمع بندی بسیار عجیبی که خواسته های مهمی در این قسمت طلب میشود که از این فراز آغاز میشود:

«... اللهم انت کشاف الكرب و البلوی...» و در این بخش دعا ، دعا کننده بر پناهندگی خود «...فاغث یا غیاث المستغیثین ..»

و خنکی دل سوخته امام

«...و برد غلیله یا من علی العرش استوی...»

و ابلاغ و رساندن تحیت سلام بر امام

«...وبلغ منّا تحیه و سلاما...»

و نیز تقاضای اتمام نعمت می نماید

«...و اتمم نعمتک بتقدیمک امامنا...»

و دیگر درخواستها و دعاهایی که هر یک متضمن نکته مهم دینی و اخلاقی می باشد در این قسمت دعا خواسته می شود و در آخر طلب سقایت از حوض کوثر و رفع تشنگی ابدی از خداوند رحمان و رحیم مسئلت میگردد

«...و اسقنا من حوض جدّه ...ریّا رویّا هنیئا سائغا لا ظمأ بعده یا ارحم الراحمین...»

امام صادق (ع) این دعای جامع و کامل را برای تعلیم و تربیت شیعیان و منتظران مرقوم فرمودند تا در دوران غیبت با آموزه هایی که از این دعا کسب می کنند بتوانند انتظار حقیقی را در خود ایجاد کرده و با نهایت شور و شعور و عشق در غیاب امامشان ندبه کنند تا

شاید به رحمت خدا غیبت را بظهور تبدیل نمایند.